

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Любен Владимиров Витанов, преподавател в СУ „Св. Кл. Охридски“ за дисертационен труд за присъждане на научната и образователна степен „доктор“

Област на висше образование: 1. Педагогически науки

Професионално направление: 1. 3 Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по домашен бит и техника)

Докторска програма: Методика на обучението по бит и технологии

Автор: Антония Веселинова Имандиева – докторант в задочна форма на обучение ПУ „Паисий Хилендарски“, Педагогически факултет

Тема: „Формиране на система от компетенции по икономика и предприемачество в технологичното обучение в средното училище“

Научен ръководител: проф. д-р Марина Спасова Иванова, преподавател в ПУ „Паисий Хилендарски“, Педагогически факултет

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № Р33-6704 от 05.12. 2019 г. и заповед № Р33-6575 от 28.11. 2019 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на Антония Веселинова Имандиева.

Родена на 15. 07. 1983 г. Завършва средното си образование във Френска езикова гимназия „Антоан дьо Сент Екзюпери“, гр. Пловдив. Придобива бакалавърска степен по международни икономически отношения и магистърска степен по финансов мениджмънт в ПУ „Паисий Хилендарски“. През 2015 г. е зачислена на докторантура в същия университет. Докторантката има натрупан предприемачески опит в работата си в различни фирми в стопанския и финансовия сектор. Участва в научно-изследователски проекти, конференции, образователни семинари и др. Автор е на научни публикации в различен тип издания – статии и научни съобщения. Всички те са в областта на педагогиката – методика на обучението по технологии и предприемачество. Това я формира като висококвалифициран специалист с висока компетентност за изследователска и професионална работа.

В периода на обучение като докторант в задочна форма и научно-изследователската си работа тя изпълнява своите индивидуални годишни планове и цялостния си индивидуален план. Отчислена е с право на защита със завършен проект за дисертация. Той е представен за вътрешна защита и обсъден в Катедра „Естетическо възпитание“ на редовно заседание, проведено на 21. 10. 2019 г.

В резултат на аprobацията е взето решение за откриване на процедура за официална защита на основата на две вътрешни рецензии и становища–препоръки от пет члена. Няма нарушения в процедурата. Дисертацията е одобрена с доклад от комисията за качеството за научноизследователската продукция към Педагогическия факултет от 11.11.2019 г. Процедурата е открита със заповед Р 33-6704 от 5.12.2019 г. на ректора на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Представеният от Антония Имандиева комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ и включва следните документи: молба до Ректора на ПУ за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд; автобиография в европейски формат; нотариално заверено копие от диплома за висше образование (ОКС ‘магистър’); заповеди за записване в докторантура, прекъсване на обучението (поради майчинство) и за продължаване на обучението; заповед за провеждане на изпит от индивидуалния план и съответен протокол

за издържан изпит по специалността с успех Отличен (6.00); протоколи от катедрени съвети, свързани с докладване на готовност за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд; дисертационен труд; автореферат; списък на научните публикации по темата на дисертацията; копия на научните публикации; списък на забелязани цитирания; декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи; справка за спазване на специфичните изисквания на съответния факултет.

Докторантът е приложил 1 монография и 7 публикации. Всички те са коректни и добре представени.

2. Актуалност на тематиката

Трудът е посветен на важен и относително нов в методиката на обучение по технологии и предприемачество ....., който не е достатъчно проучван.

Той обхваща проблеми от икономиката и методиката на обучението по предприемачество. Образованието, подготовката и професионалният опит на докторанта са важен фактор при избора на темата и оформянето на концепцията и организацията на изследването.

Те са достатъчно актуални, както и конкретните задачи, разработени в дисертацията.

3. Познаване на проблема

Изследването в дисертацията е научно добре издържано и показва познаването от докторантката на основните проблеми в обучението по предприемачество. Добре проучени и анализирани са много и разнообразни литературни източници – теории, методики на обучение, педагогическа практика и др. В изследването се вижда личното мнение и оценката на докторантката по всички педагогически проблеми.

4. Методика на изследването

Хипотезата, целта и задачите на изследване са добре формулирани и структурирани.

Много добре е построена и организирана и методиката на изследване. Тя позволява да се постигне основната цел на дисертацията – да се открият и използват нови възможности за подобряване ефективността на преподаването и усвояването на икономически знания, свързани с предприемачески компетенции, технологични и технически умения на учениците.

Смятам, че така избраната методика на изследване позволява да се постигане поставената цел и получи адекватен отговор на задачите, решавани в дисертационния труд.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е в обем от 219 стандартни страници с разнообразни приложения. Посочени са 143 източника, включително и на латиница. Изследването е добре илюстрирано с диаграми, таблици, схеми, изображения и фигури.

Основният фокус на проучване и анализ е насочен към създаване и експериментално апробиране на дидактичен модул за формиране компетенции по икономика и предприемачество в технологичното обучение в средното училище.

В първа глава се прави добре подбран и подреден анализ на обучението по предприемачество. Описани и подредени са полезни определения, становища и разбирания за този сложен педагогически феномен. Добре е структуриран и историческият анализ.

Добро впечатление прави описанието на предприемчивостта като ключова компетентност и добрия подбор на идеи за обучението по инициативност и предприемчивост в някои европейски страни.

Много добре са систематизирани и анализирани разнообразни методи, техники, дейности и други за формиране на предприемачески умения в училище. Подбрана е полезна информация, особено във френската образователна система, макар и преводите на някои понятия да се нуждаят от корекции.

Интерес представлява и анализът на обучението по технологии и предприемачество в българското средно училище. Добре подбрани и систематизирани са различни типове задачи в публикуваните методики на обучение в 5, 6 и 7. клас. Те са основа за направените изводи, в които личи личното отношение на докторанта, макар част от тях да са дискуссионни.

Правят много добро впечатление от научна и методична гледна точка експерименталния методически модул за формиране на компетенции по икономика и предприемачество. Неговото описание и предложените методически варианти, включващи най-вече икономически казуси са отлично структурирани, описани и приложени в разнообразни експериментални педагогически дейности. Въпреки това очаквах да бъдат включени и други типове задачи и дейности.

Принос на докторанта е конструирането на методи на икономическо образование, в които се открояват не само усвояване на знания, но и формиране на умения, включително и чрез самостоятелни и екипни решения и дейности в зависимост от разнообразни и различни ситуации и възможности за избор. Така се апробира успешно модел с практико-приложна и оценъчна ориентация.

Ефективността на предложената методика е много добре описана в анализа на резултати от дидактически експеримент. Те показват ефективността на отделните методи и техники на обучението по предприемачество. За съжаление трябва да отбележа, че очаквах по-широк обхват на експерименталната работа и включването на ученици и от други паралелки и училища. Това щеше да направи резултатите значително по-убедителни.

Много добре са приложени разнообразни показатели и критерии за оценка, което прави анализа достоверен и научно обоснован. При тяхното конструиране можеше да се прояви повече прецизност за критерии, които нямат достатъчно важно отношение към икономическата подготовка като естетичност и екологичност.

Добре подбрани и структурирани са и изводите.

Представеният научен материал е достоверен и позволява да се изградят приносите на дисертационния труд.

В него се очертават следните *научно-приложни приноси*:

- Структурирана е система от научни разбирания, подходи, методи и техники на обучение, свързани с формирането на компетенции по икономика и предприемачество.
- Подбрани, структурирани, адаптирани и апробирани са методи и техники на обучение, свързани с обучението по предприемачеството в училище.
- Получени са емпирични данни, които показват ефективността на някои методи за активно учене за повишаване на икономическата подготовка на учениците.
- Структуриран и апробиран е методически модул за формиране на компетенции в обучението по технологии и предприемачество, който може да бъде основа за организиране на ефективно обучение в различни класове.
- Разработени са диагностични процедури за оценяване на резултатите от обучението по технологии и предприемачество в 6. клас.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Направените публикации по темата на дисертационния труд, отразяват отделни етапи

от изследователската работа. Представени са четири доклада от научни конференции, от които два самостоятелни и два – в съавторство. Докторантката публикува и три статии, от които една е в съавторство.

Публикувана е и монография по темата на дисертацията.

Смятам, че докторантката самостоятелно и професионално провежда дисертационното си изследване и формулира приносите и научните си резултати.

7. Автореферат

Авторефератът съответства на изложението в дисертационния труд и представя адекватно, цялостно, подробно и по коректен начин съдържанието и основните постижения в него. Разработен е по всички изисквания.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Анализът на обучението по технологии и предприемачество може да включва не само видовете задачи, но и методическите подходи, съотношението между икономическите и технологичните знания в различните учебници, включването на задачи по предприемачество в часовете по технологии и др.

Предложеният модул на обучение може да обхваща по-разнообразна система от методи и техники за обучение в предприемачество – като автентични ученически проекти, симулативни игри, дейности в полза на обществото и др.

Мисля, че представените казуси са относително сложни за учениците от 6 клас, а някои от тях надскочат изискванията на учебната програма. В същото време конструктивно-практическите задачи не са достатъчно подходящи за големите ученици и в известен смисъл подценяват конструктивно-техническите им умения. Много от тях са далеч под изискванията на учебната програма.

Изследването би било по-ефективно, ако експерименталната работа беше планирана и организирана с ученици от 5, 6 и 7 клас.

Считам, че могат да бъдат прецизирани и критериите за оценка на резултатите от апробацията. Така например критерии като „естетичност“ и „екологичност“ могат да бъдат заменени с критерии, свързани с умения за работа по проект, поемане на рискове, откриване на съществуващи възможности, мотивация, защита на позиция, планиране или др.

Заключение

В резултат на анализа на постиженията, доказаните резултати и очертаните приноси предлагам на членовете на уважаемото научно жури да присъдят научната и образователна степен „Доктор“ на редовния докторант Антония Веселинова Имандиева в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3 Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по бит и технологии).

15. 12. 2019 г.

Изготвил становището:

.....
(доц. д-р Любен Витанов)

